

Ondrej Botek: A szociális munka törvénye – a szociális munka új korszaka Szlovákiában?

Absztrakt

A szlovák parlament július 9-én hagyta jóvá a szociális munka törvényét, amelyet néhány nappal később a Szlovák Köztársaság elnöke is aláírt. A jelen cikk célja bemutatni ezt a fontos törvényt, megemlíteni főbb területeit, felvázolni szükségességének hátterét, készítésének folyamatát. Szeretném hangsúlyozni, mennyire fontos ez a törvény a fejlődés, a szociális munkások státuszának és a szociális munka társadalmi megítélésének megváltoztatása szempontjából. Szlovákiában a szociális munka jelenlegi státusza egészen sajátos:

- Nagyszámú, megfelelő végzettség nélküli „szociális munkás”
- A szociális munka egyetemi oktatását 22 évvel ezelőtt indították újra, az első szociális munkások 18 évvel ezelőtt diplomáztak
- Nagyszámú végzős szociális munkás (2012-ben 7500)
- A gyakorlatban dolgozó szociális munkások alacsony száma

Ezen tények alapján a szociális munka törvénye meghatározza, kit nevezünk szociális munkásnak, szociális asszisztensnek és egyéb szakértőnek a szociális munka területén.

A törvény egy másik fontos része a Szociális Munkások Kamarájának létrehozása. Ez egy szakmai egyesület, amely a szakma szociális munkások általi irányítását hivatott ellátni. Fő feladatai a következők:

- Tagfelvétel és a szakemberek regisztrálása
- Tanúsítványok specializációkról
- Etikai és fegyelmi kérdések
- Ingyenes tanácsadás
- Jogvédelem

A törvény harmadik része a posztgraduális képzés új rendszerét és a specializációt mint a szociális munka fejlesztésének szükséges részét mutatja be. A szociális munka törvény meghatározza mind a specializációkat oktató intézményeinek, mind pedig a jelentkezők akkreditációjának feltételeit. A szociális munka törvény ezen része hangsúlyozza a folyamatos továbbképzés és a szociális munka fejlesztése fenntarthatóságának fontosságát.

Kulcsszavak: szociális munka, szociális munkás, kamara, specializáció

Bevezetés

2014. július 9-én a szociális munka törvényét jóváhagyta a szlovák parlament, és néhány nappal később aláírta a Szlovák Köztársaság elnöke is. Azt várom, hogy ez a törvény fontos szerepet játszik a szociális munka jövőbeli fejlődésében, és hozzájárul a szociális munka jobb szlovákiai megítéléséhez. Annak ellenére, hogy a szociális munkának hosszú évekre visszavevethető tradíciói voltak Csehszlovákiában a XIX. század első felében, az 1950-es évektől a szocializmus ideológiája miatt, amely tagadta a szociális problémák létét, vagy legalábbis marginalizálta azokat, a szociális munka nem került be az egyetemi oktatásba. A szociális munkások középiskolai végzettséggel vagy a középiskolai oktatás keretében elvégzett kétéves specializációval végezheték munkájukat.

Azokat a tevékenységeket, amelyek specializációhoz voltak kötve, más szakmabeliek, orvosok, pszichológusok, pedagógusok, szociológusok stb. végezték. Az „új szakemberekre” való igény az 1989-es változások után, a társadalmi rendszer szükséges átalakítása miatt jelentkezett. A szociális munka egyetemi oktatásba való visszahelyezése 1992-ben kezdődött a Comenius Egyetemen Pozsonyban. Nagyszombatban a Trnava Egyetemen 1996-ban szereztek diplomát az első szociális munkások. Ebben az időben főleg más szakemberektől, orvosoktól, pszichológusoktól, szociológusoktól, pedagógusoktól stb. lehetett elsajátítani a mesterségbeli tudást, mivel hiányoztak a szociális munkások az egyetemi képzésből. Ezzel egy időben gyors növekedés következett be a hallgatói létszám, illetve a szociális munka szakon végzettek tekintetében (2012-ben 7500 volt ez a létszám).

Ennek ellenére még mindig alacsony a szociális munkások száma, amelynek oka lehet a szociális munka alacsony elismertsége és sokszor negatív megítélése, amely gyakran kapcsolódik a már említett, ezen a szakon végzettek magas számához, és az ezen a területen tapasztalható alacsony színvonalú oktatáshoz. Még mindig nagy számban dolgoznak a szociális területen (főleg civilszervezeteknél) olyanok, akiknek nincs egyetemi szintű szociálismunkás-végzettsége, akiknek nem tisztázottak kötelességeik a folyamatos továbbképzés és egyéb problémák tekintetében. Ezekre a tényekre alapozva a Szociális Munka Oktatóinak Szlovák Egyesülete 2012-ben elhatározta, hogy elindítja a szociális munka törvényének előkészítését, amely szembenéz az elmúlt húsz év során felmerült kihívásokkal. Fontos, hogy minden szociális munka tanszék részt vett ebben a folyamatban. Röviddel az után, hogy létrejöttek a munkacsoportok, megkezdődtek az egyeztetések a Munkaügyi, Szociális és Családügyi Minisztériummal.

A minisztérium különböző osztályaival végzett munkában minden szlovák szociális munka tanszék részt vett. Két év előkészítés után bevezettük a szociális törvény első tervezetét, amelyet általános vitára bocsátottunk a szociális területen működő aktív intézményeknek és más minisztériumoknak. A végleges verziót, a *196/2014-es szociális munkáról szóló törvényt 2014. július 9-én hagyta jóvá a szlovák parlament*, majd néhány nap múlva a Szlovák Köztársaság elnöke is aláírta.

A törvénynek öt fő területe van:

1. A szociális munka, a szociális munkás, a szociális asszisztens és más szakemberek általános definíciója, a szociális munka végzésének, különösképpen a szociális ügyek és családgondozás területén végzett speciális tevékenységek meghatározása
2. A Szociális Munkás Kamara jogai és kötelezettségei
3. Speciális képzési programok akkreditációja, beleértve az akkreditált intézmények jogait és kötelezettségeit
4. Szakmai címek és szabályok elfogadásának igazolása
5. Átmeneti és végleges szabályok hatálybalépése

A szociális munka, a szociális munkás, a szociális asszisztens és más szakemberek általános definíciója, a szociális munka végzésének, különösképpen a szociális ügyek és családgondozás területén végzett speciális tevékenységek meghatározása

A definiált fogalmakat különböző területeken (egészségügy, oktatási rendszer stb.) lehet használni, azonban ezek kizárólag a szociális és családgondozás területén tevékenykedő szakmákhoz kapcsolódnak. A szociális munka széles területet fed le, a törvény kizárólag gyakorlati kontextusban definiálja a szociális munkát. A szociális munkát olyan gyakorlati

tevékenységek (szociális diagnózis, tervek kidolgozása és koordinálása, szociális tanácsadás stb.) végzésével lehet megvalósítani, amelyeket meghatározott egyetemi szinten, a szociális munka oktatására akkreditált egyetemeken lehet elsajátítani. A szociális munka definíciójának nem célja a szociális munka mint tudomány meghatározása, mivel ebben az összefüggésben kifejezetten a tudományterületre vonatkozik. A gyakorlatra tekintettel, a jogi keretet a szociális munka adott tevékenységeire és specializációira szabták.

A gyakorlatban szociális munkát szociális munkás vagy szociális asszisztens végezhet. A szociális munkás számára a kötelező végzettség az akkreditált egyetemeken megszerezhető szociális munka mesterszak végzettség, a szociális asszisztens számára pedig a szociális munka alapszakon szerzett diploma. Vannak olyan más, nem szociális munkaként definiált szakmai tevékenységek, amelyeket más szakemberek végeznek. A specializált tevékenységek elvégzése olyan specializációhoz kötött, amelyeket középiskolai oktatás keretében nem biztosítanak. A szociális munka törvényének megalkotása előtt ezen jogi keretek hiánya problémákat okozott.

Ehhez a részhez tartozik a szociális munka gyakorlatának önálló végzése is. A szociális munka törvénye megadja az önfoglalkoztató szociális munkás definícióját, és meghatározza azokat a jogi feltételeket, amelyek a szociális munka önálló végzéséhez kapcsolódnak. A szociális munka törvénye különbséget tesz specializált és kibővített tevékenységek között. A specializált tevékenységek végzését szociális munka-végzettséghez kötik, míg a tevékenységek kiterjesztését más szakemberek, pl. pszichológusok, pedagógusok is végezhetik.

A Szociális Munkás Kamara jogai és kötelezettségei

A szociális munka törvénye javasolja a Szociális Munkás Kamara létrehozását, amely intézményi alapot biztosít a szociális munkások és a szociális asszisztensek önszerveződésének:

- A tagok jogi és érdekvédelme (jogi tanácsadás, jogvédelem stb.)
- A tagok regisztrációja
- Döntéshozatal engedélyek, fegyelmi ügyek területén, engedélyek és igazolások elfogadása a specializált és kibővített tevékenységek esetében
- Etikai normák felállítása és ezek ellenőrzése
- Adminisztráció, és más állami intézményekkel való együttműködés
- Kamarákkal és más hasonló intézményekkel való nemzetközi együttműködés biztosítása

Minden szociális munkás és szociális asszisztens kérvényezheti saját tagsági felvételét (nem kötelező) és jelölését a kamara testületeibe. A kamara adományozhat tiszteletbeli vagy vendég kamarai tagságot. A kamara testületei:

- Közgyűlés
- Igazgatótanács
- Felügyelőbizottság
- Szakértői testület
- Fegyelmi bizottság

A kamara törvényes vezetője a Szociális Munkások és Asszisztensek Kamarájának elnöke. A közgyűlés a legmagasabb szintű kamarai testület, amely megválasztja az elnököt és a kamara más testületeinek tagjait, jóváhagyja a kamara alapszabályát, a díjakat stb.

Az igazgatótanács a kamara ügyvezető szerve, amely megvalósítja a feladatokat, jóváhagyja a költségvetést, döntést hoz új tagok felvételéről, adminisztrálja a tagság adatait és elérhetőségét, éves beszámolót készít stb.

A felügyelőbizottság felügyeli a kamara tevékenységeit, a tagfelvétellel kapcsolatos feladatokat, a kamara gazdasági ügyeit, a kamara szabályainak betartását, éves beszámolókat ír, fegyelmi eljárásokban határoz stb.

A szakértői testület megteremti a feltételeket a szociális munkások és szociális asszisztensek szakmai színvonalának növeléséhez. A tagokat a kamara tagjai közül, továbbá a vendég és a tiszteletbeli tagok közül a tagok többségének jóváhagyása alapján választják. A szakértői testület állítja össze az Etikai kódexet, ajánlásokat tesz a folyamatos továbbképzés és a folyamatos továbbképzés értékelésének szabályaival kapcsolatban, értékeli a tagok folyamatos továbbképzését, döntéseket hoz etikai dilemmákban stb.

A fegyelmi tanács dönt a fegyelmi eljárásokban, a belső szabályok megszegésével kapcsolatos ügyekben stb.

A specializált oktatási programok, beleértve az akkreditált intézmények jogainak és kötelezettségeinek akkreditálását

A törvény ezen része a specializált képzési programokat és a képzési programokat biztosító szolgáltatók szabályozását határozza meg. Az akkreditációt a Munkaügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium által létrehozott bizottság végzi, amely egyetemek delegáltjaiból, a kamarából és gyakorló szakemberekből áll. A képzés szolgáltatójának legális képzőhelynek kell lennie, amely igazolni tudja az adott specializált képzési program vagy a képzési program megvalósításához szükséges, a program oktatási szintjéért felelős minősített oktatók és gyakorlati oktatók számát, az anyagi és technikai feltételeket, a gyakorlati oktatást és az elmúlt két évben az oktatáshoz való jog megszűnésének hiányát. A törvény meghatározza, milyen, az állás betöltéséhez szükséges feltételeknek kell megfelelniük a minősített oktatóknak és a gyakorlati oktatóknak, a tananyag és a technikai feltételek meglétét és az akkreditáció megszüntetésének feltételeit is. Az akkreditált intézmények jogai és kötelezettségei szintén ebben a részben vannak meghatározva. Ez a törvény nem határozza meg azokat a specializált képzési programokat és képzési programokat, amelyeket autonóm szabályozás határoz meg. A képzés javasolt területei: szociálterápia és tanácsadás, gyermekvédelem, felügyelet stb. A törvény meghatározza a bizonyítványok és más dokumentumok kiadását is.

Szakmai címek és szabályok elfogadásának igazolása

A szociális munkásnak megvan az a joga, hogy használja a „szociális munkás” szakmai címet, a szociális asszisztens pedig a „szociális asszisztens” címet. A specializált képzést végzett szociális munkás használhatja a „specialista”, az olyan szociális munkás vagy a szociális asszisztens, aki megszerezte a kibővített tevékenységekről a bizonyítványt, a szakmai címében használhatja az „okleveles” jelzőt. A bizonyítványok és diplomák elfogadásának feltételeit egyéb jogszabályok határozzák meg. A közigazgatási jogsértések, az igazgatási kérdések és a díjak is ebben a részben kerülnek definiálásra. A szociális munka és a kibővített tevékenységek folyamatos oktatása egy másik rész témája. A fő típusok:

- Önképzés
- Rövid továbbképzések
- A specialista pozíciója

- Szakmai vagy tudományos szövegek publikálása
- Kutatás

Az átmeneti és végleges szabályok hatálybalépése

Az utolsó rész határozza meg a Szociális Munkások és Szociális Asszisztensek Kamarája létrehozásának előkészítési folyamatát. Szintén ez a rész szabályozza azoknak a személyeknek a jogait és kötelezettségeit is, akik a szociális munka törvény hatálybalépésének idején szociális munkásként dolgoztak. Más, a törvény által meghatározott szakembereket (pszichológusok, pedagógusok, ügyvédek stb.) is lehet szociális munkásnak vagy szociális asszisztensnek tekinteni (a megszerzett egyetemi diploma alapján), viszont a kamara tagjai nem lehetnek. A diploma megszerzéséhez szükséges követelmények és határidők is meg vannak határozva.

Konklúzió

A Szociális Munka Törvénye 2015. január 1-én lépett hatályba. A jogszabály bizonyos részeinek hatályba lépését elhalasztották. A Szociális Munka Törvénye a szociális munka oktatásának szereplői, a Munkaügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium tagjai és a különböző szociális intézmények közös erőfeszítésének eredményeként jött létre.

A törvény két évvel ezelőtt történt bevezetése után pozitív eredménynek tekinthető a Szociális Munkások Kamarájának létrejötte, amely a tagok létszámának növekedését eredményezte. A Kamara rendszeres kapcsolatot tart fenn a Munkaügyi, Szociális és Családügyi Minisztériummal, valamint más állami intézményekkel is. A Kamarán belül szakmai tagozatok jöttek létre azzal a céllal, hogy lefedjék a szociális munka területeit. Pozitív eredménynek tekinthető, hogy a szociális munkás státuszokat csak képzett szociális munkásokkal lehet betölteni.

Az elmúlt időszak túl rövid ahhoz, hogy gyors változást hozzon a szociális munka és a szociális munka oktatásának megítélésében, azonban a legújabb kutatások szerint ezen területek megítélése kevésbé negatív, mint korábban. Ez a tendencia érvényesül abban is, mennyire fogadják el más, úgynevezett „régőbbi” szakmák a szociális munkát. Néhány területen magasabb elfogadás figyelhető meg, azonban más területen (pl. az egészségügyi dolgozók körében) az elfogadás alacsonyabb szintet mutat. Ez következhet abból, hogy a törvényben említett specializált oktatási programok jelenleg nem léteznek, mivel hiányoznak azok a jogszabályok, amelyek specifikálnák ezeket a képzetéseket. Ezen jogszabályok nélkül a specializált továbbképzések sem elérhetők. A szociális munka fejlődésének és fontosságának növelése érdekében ez a legfontosabb jövőbeni lépés Szlovákiában.

Köszönetnyilvánítás:

A dolgozat a Szlovákiai Kutató és Fejlesztési Ügynökség támogatásával megvalósuló „A szociális munka identitása szlovák kontextusban [APVV-0524-12]” című projekt részeként készült el.

Fordította: Toldiné Bélteki Andrea